

Elvis, Hans Jørgen og desperadoerne på trinbrættet

Om begejstring for populærmusik

SØREN HOLST

ENGLISH ABSTRACT: *The article discusses enthusiasm about popular music, Elvis Presley and more, in the context of the work of Hans Jørgen Lundager Jensen.*

DANSK RESUMÉ: *Artiklen drøfter begejstring for populærmusik, primært Elvis Presley, i sammenhæng med Hans Jørgen Lundager Jensens arbejde.*

KEY-WORDS: *Elvis Presley; 'KK-cremerne'; Guy Clark; Hans Jørgen Lundager Jensen.*

I begyndelsen var Elvis. I hvert fald dukker han op omtrent så tidligt i Hans Jørgen Lundager Jensens publicerede output, som tænkes kan, nærmere bestemt syv ord inde i overskriften til den første artikel, som nationalbibliografien registrerer under den daværende stud.mag.'s navn (Lundager Jensen 1981).

At Hans Jørgen omfatter Elvis med begejstring, er ikke akkurat nogen velbevaret hemmelighed, og en kongenial beskæftigelse med de gode grunde til at værdsætte begejstringens genstand ville være nærliggende i den aktuelle sammenhæng. Inden man skrider til en sådan, om jeg så må sige 'nykritisk', læsning af Elvis-begejstringen, kan der imidlertid være anledning til at anskue begejstringen, såvel som den af begejstring grebne, mere traditionelt historisk-kritisk eller ligefrem biografisk.

En sådan tilgang kan ganske vist ikke siges at ligge i direkte forlængelse af den fejredes faglige profil, men på den anden side har Hans Jørgen i højere grad end de fleste været med til at vise, at historiske tilgange på den ene side og litterært-semiotiske på den anden frugtbart kan understøtte hinanden. Og på et tidspunkt har han mere metodisk helt hevet bundproppen ud af den trættende stammekrig mellem litterater og historikere inden for bibeleksegesen ved at fastslå at selve betegnelsen 'historisk-

kritisk' for at være meningsfuld må opfattes som et pleonastisk synonym for 'kritisk' i betydningen 'videnskabelig' (Lundager Jensen 1993a, 81, 96; jf. 2000, 10-11).

KK-cremerne

Parallellen mellem hvordan man kan gribe hyldesten til Hans Jørgen an, og hvordan man videnskabeligt-metodisk kan læse bibelteksten, er ikke (kun) en dårlig vittighed. Der er oplagte ligheder.

Lige som læsning af Tredje Mosebog nærmest uundgåeligt må få den relativt forudsætningsløse læser til igen og igen at stoppe op og undre sig, simpelthen fordi teksten forudsætter både konkrete detaljer og et helt begrebsapparat, eller måske snarere et verdensbillede, bekendt – på samme måde kan en tidsrejsende fra det 21. århundrede, der via artiklen fra 1981 dykker ned i det dengang relativt nyoprettede Institut for Kristendomskundskabs identitetskampe, få en kraftig fornemmelse af, at fænomener forudsættes bekendt, som man faktisk savner kendskab til: Efter en omfattende redegørelse for bestræbelserne på at gøre faget til noget andet end "et fantasiløst aftryk i diminutiv af den teologiske embedseksamen med lidt påklædt religionshistorie" (s. 107), springer pludselig et fænomen ind på scenen (i både bogstavelig og overført forstand), der er omtrent lige så uventet, som Azazel i 3 Mos 16 er det for den uforberedte bibelmaratondeltager:

Kampen for en ny studieordning blev ført af den samme gruppe, som påtvang institutfesterne KK-cremerne som et uundgåeligt retarderende moment, og Elvis på taperen til langt ud på natten. ... Det er næppe den rene tilfældighed, at agitationen for den nye studieordning atter blussede op samtidig med KK-cremerens første performance, og næppe heller tilfældigt, at en række signifikante begivenheder samledes i efterårssemesteret 1980: den nye studieordning trådte i kraft, KK-cremerne sjuskede ud efter uigenkaldeligt sidste performance under mere end mådeligt bifald, den nye studievejleder rev kontorets traditionsladede Elvis-plakat ned, og efterårsfestens deltagere blev tvangsindlagt til et timelangt folkedanserkursus, mens dinosaurerne sad i baren og skumlede over kaffen og calvaen (s. 110).

KK-cremerne var, viser historisk efterforskning (men det forudsættes bekendt, om end tilsyneladende ikke énstemmigt påskønnet, i citatet), et Elvis-kopiband, før kopibands blev et allestedsnærværende fænomen. Ensemblet bestod af Ole Holm (guitar), Ole Davidsen (banjo), Hanne Davidsen (sang og percussion) og Hans Jørgen (forsanger og guitar), alle fire engagerede medlemmer af Fagkritik-gruppen på Kristendomskundskab, som bl.a. også findes forevigtet – for de fleste mandlige medlemmers vedkommende iført islændersweater, hos en enkelt suppleret med majspibe – i færd med en fælles læsning af Barry Hindess & Paul Q. Hirst, *Pre-Capitalist Modes of Production* fra 1975.

Cremere oprådte ved institutfester m.m. med et repertoire bestående – naturligvis – udelukkende af Elvis-sange; et stykke inde i karrieren blev den mere dagligdags påklædning på scenen udskiftet med trøjer i Stars and Stripes-design (et fænomen som

florerede vidt og bredt omkring tiden for USA's 'bicentennial' i 1976, som den relevante aldersgruppe uden tvivl vil have i tydelig erindring), suppleret med Elvis-relevant sort lædertøj.

Som det fremgår af citatets henvisning til båndmusikken ved festerne, var det ikke kun i form af KK-cremernes egenhændige fremførelse af repertoire, at Elvis dominerede rummet omkring studierne på Kristendomsakademiet. Efter Presleys død den 16. august 1977 blev der naturligvis afholdt en mindefest på instituttet, hvor der i tolv timer kun blev spillet Elvis, og blandt fagkritikernes øvrige seriøse bidrag til konstruktionen af instituttets identitet indgik også udformningen af en studieordning for et helt nyt fag, Elvisiologi, der kunne læses på både bifags- og hovedfagsniveau. – Alene begreberne bifag og hovedfag kan jo i øvrigt i en tidsalder efter Bologna-processen opleves som 'a blast from the past' i næsten endnu højere grad end anekdoter om over-skudsagtigt vittige studenter eller for den sags skyld The King's egne toner.

KK-cremerne ved en institutfest ca. 1977: Tv. Ole Holm og Hanne Davidsen, th. Hans Jørgen i sort læder. Uden for billedet: Ole Davidsen. (Foto: Carsten Lykke Kjeldsen)

I den samme sammenhæng, hvorfra der herover citeres, refererer Hans Jørgen fra denne epoke, at "Hvorfor Elvis? var periodens hyppigst stillede spørgsmål" (ibid.). Orkesterets impresario, Carsten Lykke Kjeldsen, giver adspurgt over nettet i 2021, det svar, at 'vi fandt Elvismusikken herlig, sentimental og morsom'. Hans Jørgen selv giver fyrré år tidligere et lidt spidsere svar, ja letter faktisk sløret for en kamperedthed, som kan forekomme senere tider ukarakteristisk, når man i mange år har oplevet ham i rollen som det ireniske gemyt i faglige sammenkomster mellem århusianske og københavnske bibelforskere, hvor andre akademiske egoer tydeligt så det polemiske som enten et mål i sig selv eller i hvert fald den personligt foretrukne facon: "Nu kan det siges: vi indførte Elvis som en reaktion på venstrefløjens almindelige politisk-moralske

hellighedslov, hvor pardans og kommerciel musik var forbudt og Molbodrengens hopsa og kædedans var påbudt" (ibid.).

Den tilspidsede formulering kan dog ikke skjule, hvad også omgang med Hans Jørgen i de følgende fyrrer år understreger, at valget ikke kun faldt på Elvis på grund af Kongens egnethed til at irritere puritanere, men nok så meget udsprang af uforfalsket kærlighed til hans sange i sig selv. Det fører os videre til en genre, som sikkert ville have været endnu mindre velset hos de kulturmoralister, som Hans Jørgen skriver sig op imod i citatet, nemlig countrymusikken.

De ventende desperadoer

I en diskussion af forholdet mellem begreberne 'kultur', 'individ' og 'identitet' illustrerer Hans Jørgen på et tidspunkt de abstrakte kategorier med sætningen "Det er det samme menneske, der er ... fx Loretta Lynn-fan, medlem af folkekirken, dansker, østjyde, vininteresseret, europæer, havedyrker, frankofil, Nato-tilhænger, motionscyklist, i varierende intensitet" (Lundager Jensen 2009, 77). Trods det diskret distancerende 'fx' vil Hans Jørgen-kendere ane, at det portrætterede individ ret konsekvent minder påfaldende om nærværende udgivelses hovedperson. Og selv om det i redegørelsen indgår, at "de forskellige delidentiteter[s] ... fylde er variabel i tid og efter situation. Når man sover, er man formentlig ret lidt dansker, europæer osv., lige som når man har influenza", så spiller begejstringen for fx countrydronningen Loretta Lynn en oplagt, ja nærmest nødvendig, rolle som komponent i den beskrevne sammenstykkede identitet. – Man er, hvad man lytter til.

Havde *Religionspædagogisk Forum* bedt om den citerede artikel et par år tidligere, er det tænkeligt, at Guy Clark havde tjent som eksempel i stedet for Lynn. Jeg husker ikke hvad det var, der fik mig til i én eller anden sammenhæng ikke så længe efter årtusindskiftet at sende Hans Jørgen en CD med en noget oversat sangskriver fra Los Angeles, som jeg sætter pris på, men i hvert fald kvitterede han prompte med en optagelse af Clarks to første plader, *Old No. 1* og *Texas Cookin'*.

Her træffer man bl.a. på klassikeren 'Desperados Waiting For A Train', som godt kan sætte grå hår i hovedet på en dyrker af metafor-teori, for hvad skal det sige, at drengen og den gamle mand, hvis nære venskab beskrives i sangens vers, ifølge omkvædet er som desperadoer, der venter på toget? Står de på et trinbræt på prærien, fordi den ene skal med toget? Er toget tiden, der tager den ene med sig? Eller venter de på toget for i fællesskab at røve det og sætte sig i besiddelse af fremtiden? Scenariet tager sig forskelligt ud, hver gang man spiller pladen. Og to skæringer tidligere står billederne på 'That Old Time Feeling' så meget i kø, at man kunne lave en *full-scale* Turner/Fauconnier-analyse på hver anden linje, blot som et forarbejde til at gøre sig klart, hvad den skildrede følelse er for én. Selv om man mærker den fra det første strøg med violinbuen.

Kultur og kritik

Som antydnet tror man ikke rigtig på, at Elvis blev indført alene for at drille venstreorienterede folkedansere. Kærligheden er tydelig, og mønsteret gentager sig i forhold til andre kunstformer end musikken. Vist citerer Hans Jørgen librettoen til Wagners *Parisfal*, hvor det er relevant (inkl. på titelbladet til disputatsen) og inspireres nemt af en godnatbajer til en improviseret redegørelse for de forskellige mulige tolkninger af plotstrukturen i en Thomas Mann-roman, eller hvad der nu måtte være den pågældende sommers læseprojekt. Men samtidig skriver han lærd, analytisk – og først og fremmest begejstret! – om kulturprodukter fra de, traditionelt betragtet, lettere genrer, som Tintin, Laura-bøgerne og Anders And (Lundager Jensen 1991; 1993b; 1994). Der er ikke tale om, at han vil ophæve en skelnen mellem skidt og kanel, eller mellem kultur og mangel på samme. Da han, i en hyldestartikel til Svend Bjerg, tilslutter sig Helmut Friis' udsagn, at det "er ukultiveret at være ukristelig", skynder han sig ganske vist i en fodnote at tilføje: "Jeg er selv ukultiveret på mange felter" (Lundager Jensen 2012, 76), men fastholder jo derved netop, at forskellen på kultur og ukultur er en realitet. Snarere er der tale om at drage de populærkulturelle fænomener ind i en sfære, hvor det viser sig at de kan læses på samme måde og med samme slags udbytte som de 'finkulturelle'. Begejstringen i sig selv kan siges at være, om ikke et bevis, så dog et indicium for, at der er noget at komme efter. Om *Buddenbrooks* så er 'bedre' end *Tintin i Tibet*, kan man selvfølgelig diskutere, hvis man synes det er relevant, men der vil principielt være tale om den samme brug af ordet 'bedre', som hvis man overvejer, om man foretrækker den ene eller den anden af Dostojevskijs romaner.

Den skitserede tilgangs fokus på, med hvilken form for udbytte værket kan læses, låner jeg fra C.S. Lewis, der i *An Experiment in Criticism* (1961) skitserer et alternativ til en kunstkritik, der leder efter kvaliteter (og ikke mindst: deres fravær) i værket, og foreslår at man i stedet kan fokusere på receptionen: Hvis der er læsere, som gør værket til genstand for den type læsning, som vi véd, at stor kunst giver mulighed for, så indikerer det tilstedeværelsen af kvaliteter i værket, som kritikeren derefter passende kan prøve at få øje på.

Den samme mistanke om, at når et værk vedholdende fascinerer, er begejstringen måske i sig selv et tegn på, at værket rummer kvaliteter, som den aktuelt herskende analyse ikke kan påvise, lufter Søren Ulrik Thomsen, når han undrer sig over "Den mærkelige dobbeltmoral, der ligger i kun mådeligt at agte netop de digtere, vi kan udenad" (Thomsen 1997, 3), og konkluderer, at:

Der må kort sagt stå noget i disse digte, som vi ikke kan læse, skønt vi udmærket kan høre det. Deres formelle rigdom må hænge sammen med en indholdsmæssig, der ikke kan fanges af en grovkornet tematisk analyse – og er det ikke en fascinerende tanke, at en langt mere fintmærkende formel analyse, måske ad åre vil kunne fortælle, hvad i alverden det egentlig er, der nødvendigvis må stå i disse digte, siden de er så stadigt og stædigt fascinerende? (ibid, 4).

Disse sidste overvejelser skal Hans Jørgen ikke på nogen måde holdes ansvarlig for. Måske kan hans egen tilgang snarere findes i en sammenhæng, hvor han argumenterer for, at der er afdelinger af menneskelivet, hvor der ikke skal skelnes mellem kunst og

kitsch. I en klumme i *Kristeligt Dagblad*, skrevet i anledning af en 'sag' om kirkekunst, foreslår han en ny udgave af det fra kirkehistorien kendte fænomen, ikonoklasmen. Den skal i sin moderne genopførelse ikke rettes mod værkerne, men mod deres status som kunst:

Menighedsrådene skal suverænt udstyre kirkerummene med de ting, de selv vil – med samme suveræne ret som jeg selv udstyrer mit arbejdsværelse med mine døtres tegninger, en Velasques-reproduktion, en Bjarne Riis-plakat, et billede af Rom i den sene kejseretid, et signeret foto af Jodle Birge, et fotografi af et babylonsk bronzehoved, et målebordsblad over Horsens Fjord, et spejl med Elvis. Jeg vil betakke mig for at få besøg af Akademirådet. Det er kunstfrit område; her lades al god smag ude (Lundager Jensen, 1996).

Ikonoklasmeprogrammet suppleres med den tanke, at kunstnerne skam meget gerne må både udsmykke kirker og blive ordentligt betalt for det, men at de tilbagevendende offentlige kiverier om kirkekunst kan undgås ved, at "hvis kunstnerne bagefter går ud og siger, at det er kunst, skal de betale honoraret tilbage og en mulkt oveni, og hvis menighedsrådene hævder, at det er kunst, de har hængende, så skal akademirådet komme efter dem" (ibid.).

Og det kan jo passende ske til tonerne af 'You Ain't Nothin' But a Hound Dog'.

LITTERATUR

Lewis, C. S.

1961 *An Experiment in Criticism*, Cambridge University Press.

Lundager Jensen, Hans J.

1981 "KK i anden halvdel af halvfyrdserne. Elvis, Fallos og kampen for et instituts identitet", in: Erik Nørr & Hans J. Lundager Jensen, eds., *Religion på universitetet*, Aros, 106-111.

1991 "Michel Serres i Tibet (og jeg selv i den syvende himmel)", *Præsteforeningens Blad* 81 (48), 949-953.

1993a "Cirkelen og dens centrum: Salmerne", in: K. M. Andersen, E. Hviid & H. J. Lundager Jensen, eds., *Sola scriptura: Teologisk litterære læsninger i Gammel og Ny Testamente*, Anis, 78-101.

1993b "Laura Ingalls Wilder: Bøger til natten", *Kredsen* 59 (2), 7-27.

1994 "Den anden mester: Don Rosa og arven fra Barks", *Kritik* 27 (109), 13-17.

1996 "Kunsten ud af kirken", *Kristeligt Dagblad*, 9. februar.

2000 *Den fortærende ild: Strukturelle analyser af narrative og rituelle tekster i Det Gamle Testamente*, Aarhus Universitetsforlag.

2009 "Det hårde og det bløde. Emblem, hukommelse, gudstjeneste", *Religionspædagogisk Forum* 2, 74-89.

2012 "Teologi i 1970'erne og i 1980'erne: Den æstetiske vending", in: C. T. Johannessen-Henry m.fl., eds., *Livskraft: Studier i kristendom, fortælling og erfaring*, Anis, 75-83.

Thomsen, Søren Ulrik
1997 "En gåde", *Fønix* 21, 2-4.

Tak for bistand, og for billedmateriale, til KK-cremernes impressario, Carsten Lykke Kjeldsen, som indgik i KK-instituttets fagkritikgruppe i slut-70'erne (og som har undervist denne artikels forfatter i religion på Munkensdam Gymnasium i Kolding).

*Søren Holst, freelance teolog, cand.theol., ph.d.
Ved Linden 5, 1. th, 2300 Kbh S*